

Nr 233.

Av herr **Lindström**, om anslag till en psykiatrisk-röntgenologisk undersökning av visst klientel vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes.

I årets statsverksproposition under femte huvudtiteln har för omkostnader för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes begärts ett anslag på 282 600 kronor.

Senvintern 1938 företogs av doktorerna Gunnar Adell och Gustav Jonsson å svartsjöklientelet en kroppslig och ingående psykiatrisk undersökning efter initiativ av lösdriverilagstiftningskommittén. Undersökningen kom att omfatta 120 män (81 tvångsarbetare och 39 alkoholister, av vilka de sistnämnda dock vid tidigare tillfällen undergått tvångsarbete). Undersökningen gav bl. a. vid handen att endast 3 av de undersökta icke företedde några grövre psykopatologiska drag. Såsom huvuddiagnos kunde sättas sinnessjukdomen schizofreni i 9 fall och intellektuell undermålighet (oligofreni) i 24 fall. De övriga fallen grupperade sig så att i 78 fall förelåg annan psykisk konstitutionell abnormitet (s. k. psykopati; av dem tillhörde 42 typerna undermåliga på känslolivets respektive viljelivets område, nämligen 20 respektive 22 fall), och i 6 fall förelåg hjärnskada (genom åderförkalkning, senil hjärnförändring, yttre våld etc.). Proportionen mellan psykopati och hjärnskada skulle alltså ligga vid 78 till 6. Det bör framhållas att de resultat, som då vunnos, skedde i enlighet med de noggranna och väl tillämpade undersökningsmetoder, som för 7 år sedan stodo vetenskapsmännen där till buds.

Vid 1943 års riksdag beslöts i enlighet med propositionen (nr 65) inrättandet å Svartsjö av en särskild sinnessjukavdelning, vilken dock icke skulle »få karaktär av sinnessjukhus i egentlig mening». Där skulle kunna mottagas 24 vårdtagare, »dels sådana internerade, som rätteligen borde erhålla vård å sinnessjukhus eller sinnesslöanstalt, men på grund av rådande platsbrist icke kunde omedelbart överföras till dylika anstalter, dels ock sådana internerade, som — utan att vara sinnessjuka eller sinnesslöa — företedde sådan grad av psykisk abnormitet, att deras skötsel erbjöde särskilda svårigheter».

Då en sinnessjukavdelning, utbyggd på så sätt att den icke äger karaktären av sinnessjukhus i egentlig mening, mycket illa lämpar sig för vården av svårskötta svartsjöinternier, hava av den senare kategorien (de

psykiskt abnormalt) ett fåtal särskilt besvärliga fall, som ägt hemortsrätt i Stockholm, kommit att överföras till ett av de stora kommunala sjuksjukhusen i denna stad. Där har man på allra sista tiden börjat undersöka vissa av dessa alkoholiserade psykopater med en ny modifikation av röntgenfotografering av hjärnan. Ännu har endast ett helt ringa antal fall kommit till undersökning, men samtliga dessa psykopater hava företett den röntgenologiska bilden av atrofia cerebri (skrupnings- eller förtvinningsprocess i hjärnan). Av de vunna resultaten framgår att de äldre undersökningsmetoderna på ett betänkligt sätt slå slint, då det gäller att vid fall med psykiska defekter företaga den korrekta grupperingen mellan psykopati och viss hjärnskada. Betingelserna för uppkomsten av psykopati äro okända för den medicinska vetenskapen; det är möjligt att i denna medicinska diagnos sammanföras både medfödda och förvärvade fall av sådan hjärndefekt, som drabbar andra områden av hjärnan än intellektuallivets räjonger, nämligen känslö- och viljelivets materiella substrat.

De nu vunna resultaten äro av betydelse både medicinskt och socialt. För det medicinska forskningsarbetet vore det av yttersta vikt att med de senaste undersökningsmetoderna äga tillgång till svartsjöpsykopaterna, vårt sociala bottenkikt. För närvarande är detta människomaterial närmast oåtkomligt på grund av ekonomiska skäl. Det är endast det fåtal, som äger hemortsrätt i rikets största städer, som kan komma till undersökning. En ekonomisk förändring, som möjliggjorde röntgenologisk undersökning bland landsortsklientelet, synes vara i högsta grad nödvändig.

Den är nödvändig även ur sociala synpunkter. Man har rättighet att räkna med att betydande kontingenter bland svartsjöinternerna äro att betrakta såsom invalider på hjärnsubstansens områden. Denna invaliditet har förorsakat eller bidragit till de sociala uppföranderubbningar, som föranlett samhällsorganen att genom administrativ dom avlägsna dem för viss tid ur samhällslivet och föra dem in på Svartsjö, bottenanstalten för de asociala. Här kan deras hjärninvaliditet ej skydda dem för nya uppföranderubbningar, nu riktade mot anstaltens ordningsföreskrifter. Dessa invalider, vilkas djupgående defekter icke kunna avslöjas annat än genom de modernaste röntgenundersökningar, äro då hemfallna under anstaltsledningens extrajudiciella straffsatser: straffcell med eller utan hårt nattläger. I socialvårdens Sverige förekommer ännu att lytt man kan bestraffas för gärningar härledda ur ett kroppsligt lyte.

För att råda bot på dessa medicinska och sociala missförhållanden synes en kompletterande undersökning till den av år 1938 vara trängande nödvändig och nu i enlighet med de senaste vetenskapliga rönen. Därest tillräckliga medel ställdes till förfogande för undersökning av exempelvis 50 psykopatiska interner, skulle man mycket väl kunna nå en uppfattning om frekvensen av förekomst av hjärnförtvining bland detta bottenkikt av psykopater.

Vid kostnadsberäkning för sådana undersökningar bör man taga i beaktande att de icke gärna låta sig göras på anstalten. De av läkarna för undersökning utvalda internerna böra överföras till en bestämd undersökningsstation, vilken bör hava karaktären av slutna avdelning. Något av de kommunala sinnessjukhusen i Stockholm torde vara de enda som kunna komma i fråga. Vårdavgiften för icke-stockholmare är där 10 kronor per dygn. I medeltal torde 10 dagars undersökningstid böra beräknas. Själva vårdavgiften skulle gå upp till 100 kronor för envar av 50 interner. Utom dessa beräknade 5 000 kronor bör även eventuell avgift för röntgenplåtar beräknas samt dessutom läkararvoden för den röntgenolog och den psykiater, vilka hava att vetenskapligt bearbeta de gjorda iakttagelserna och eventualiter utarbета reformförslag. Trycknings- eller reproduktionskostnader av arbetet böra även medtagas i beräkningen. För alla dessa senare omkostnader torde ytterligare 5 000 kronor vara till fyllest. Hela den beräknade omkostnaden torde alltså kunna beräknas till 10 000 kronor, och denna summa borde ställas till anstaltsstyrelsens förfogande.

Efter vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att utöver det begärda anslaget för omkostnader för svartsjöanstalten ytterligare 10 000 kronor ställas till anstaltsstyrelsens förfogande för möjliggörande av en psykiatrisk-röntgenologisk undersökning av viss kategori av svartsjöklientelet.

Stockholm den 23 januari 1945.

Rickard Lindström.
